

## Ринок транспортних послуг у системі світової торгівлі

# Роль ринку послуг у розвитку економіки

## Ключове значення

Сектор послуг є рушійною силою сучасної економіки, забезпечуючи понад 70% ВВП розвинених країн

## Основні напрями впливу

- Підтримка та розвиток матеріального виробництва через логістику, фінанси, консалтинг
- Забезпечення зайнятості населення – сфера послуг створює найбільше робочих місць
- Задоволення зростаючих потреб населення у якісних послугах
- Стимулювання інновацій та технологічного прогресу
- Формування конкурентоспроможності національних економік



# Трансформація ринку послуг в епоху НТР

Науково-технічна революція кардинально змінила структуру та функціонування ринку послуг. Цифровізація, автоматизація та розвиток інформаційних технологій створили принципово нові можливості для надання послуг.

## Дигіталізація

Перехід від традиційних до цифрових форм надання послуг, розвиток e-commerce та онлайн-платформ

## Глобалізація

Зникнення географічних бар'єрів завдяки телекомунікаційним технологіям та інтернету

## Нові бізнес-моделі

Поява sharing economy, платформної економіки та інноваційних форм співпраці

# Сутність поняття "послуга"

Послуга – це вид економічної діяльності, результатом якої є нематеріальний продукт, що задовольняє певні потреби споживачів. На відміну від товарів, послуги не мають фізичної форми, їх неможливо зберігати, а процес виробництва та споживання часто відбувається одночасно.

## Нематеріальність

Послуги не можна побачити, спробувати або доторкнутися до них перед придбанням

## Невіддільність

Виробництво та споживання послуг відбуваються одночасно, часто за участі споживача

## Мінливість якості

Якість послуги залежить від виконавця, часу та місця надання, що ускладнює стандартизацію

## Неможливість зберігання

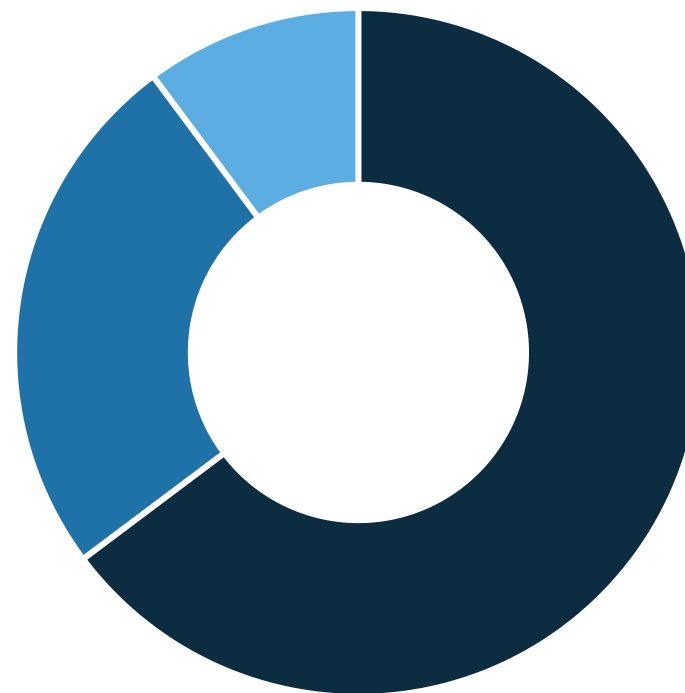
Послуги не можна виробити заздалегідь і зберегти для майбутнього використання

# Структурні показники ринку послуг

## Ключові індикатори аналізу

Для комплексної оцінки ринку послуг використовується система взаємопов'язаних показників, що відображають різні аспекти його функціонування.

- Обсяг експорту та імпорту послуг у вартісному вираженні
- Частка послуг у ВВП та зовнішньоторговельному обороті країни
- Галузева структура ринку послуг
- Географічний розподіл торгівлі послугами
- Темпи зростання окремих секторів послуг
- Рівень концентрації ринку та частки провідних компаній



■ Послуги

■ Промисловість

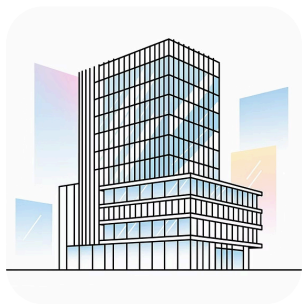
■ Сільське господарство

Типова структура ВВП розвиненої економіки



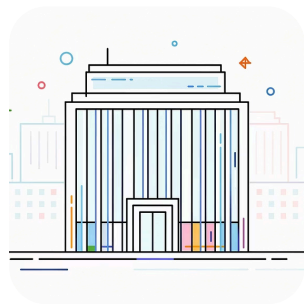
# Класифікація послуг: міжнародні підходи

Різні міжнародні організації розробили власні системи класифікації послуг для статистичного обліку та аналізу міжнародної торгівлі. Кожна класифікація має свої особливості та цілі застосування.



## Світовий банк

Фокус на економічному розвитку, виділяє послуги за їх впливом на зростання економіки та добробут населення



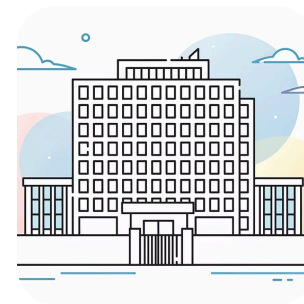
## Міжнародний валютний фонд

Класифікація в контексті платіжного балансу, акцент на фінансових послугах та міжнародних транзакціях



## ЮНКТАД

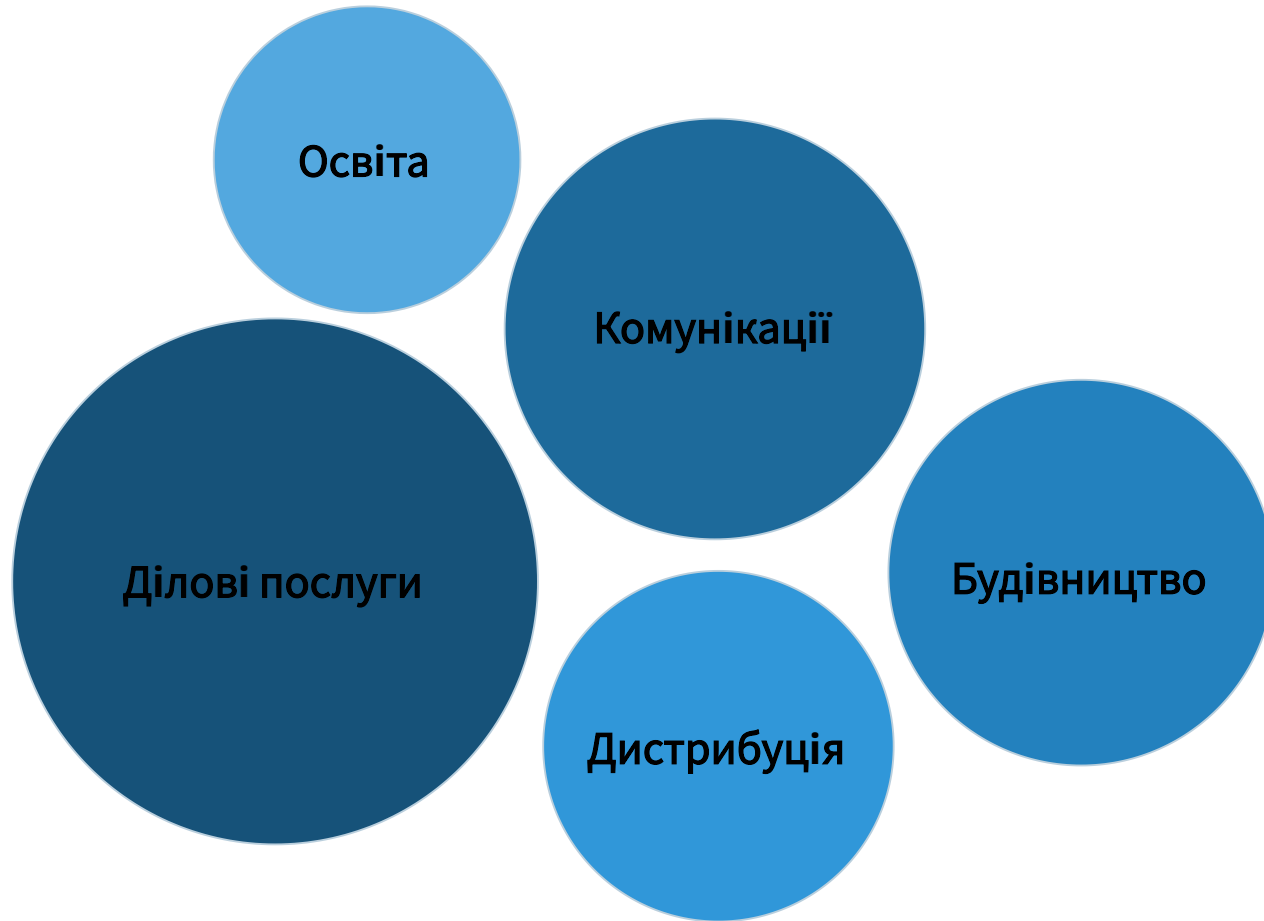
Орієнтація на торгівлю та розвиток, особлива увага до потреб країн, що розвиваються



## ГАТТ/СОТ

Юридично-орієнтована класифікація для регулювання міжнародної торгівлі послугами та усунення бар'єрів

# Структура ринку послуг за класифікацією СОТ



Візуалізація основних секторів послуг

## Секторальна класифікація

Генеральна угода з торгівлі послугами (GATS) у рамках СОТ виділяє 12 основних секторів послуг, які далі поділяються на 160+ підсекторів.

Ця класифікація є найбільш детальною та використовується для:

- Укладення міжнародних торговельних угод
- Визначення зобов'язань країн-членів СОТ
- Моніторингу лібералізації торгівлі послугами
- Врегулювання торговельних спорів

ОСОБЛИВОСТІ

# Специфіка торгівлі послугами

Торгівля послугами суттєво відрізняється від торгівлі товарами через унікальні характеристики самих послуг. Ці відмінності створюють особливі виклики для регулювання, обліку та розвитку міжнародної торгівлі.



## Транскордонність

Складність визначення моменту та місця надання послуги через нематеріальний характер



## Регуляторні бар'єри

Наявність численних ліцензійних вимог, професійних стандартів та національних обмежень



## Контроль якості

Складність стандартизації та забезпечення однакової якості послуг у різних країнах



## Захист даних

Необхідність дотримання різних національних вимог щодо приватності та безпеки інформації

# Чотири способи доставки послуг споживачеві

Генеральна угода з торгівлі послугами (GATS) визначає чотири режими надання послуг, які охоплюють різні форми міжнародної торгівлі у сфері послуг.



## Режим 1: Транскордонна торгівля

Надання послуги з території однієї країни на територію іншої без переміщення постачальника чи споживача (онлайн-консультації, телекомунікації)



## Режим 2: Споживання за кордоном

Переміщення споживача до країни постачальника для отримання послуги (туризм, навчання за кордоном, лікування)



## Режим 3: Комерційна присутність

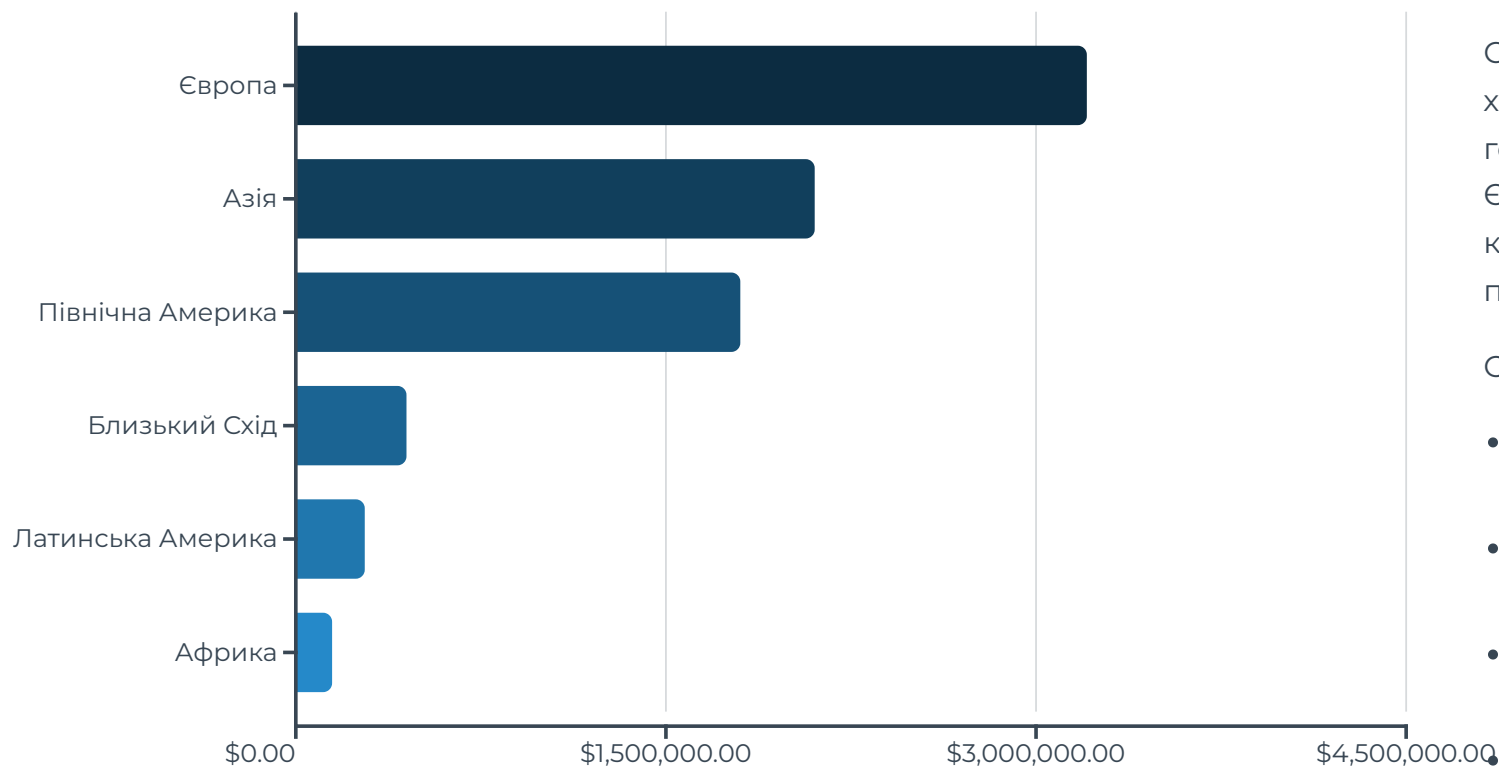
Створення іноземним постачальником підприємства в країні споживача (філії банків, торговельні мережі, готелі)



## Режим 4: Присутність фізичних осіб

Тимчасове переміщення працівників до країни споживача для надання послуги (консультанти, інженери, викладачі)

# Регіональна структура світової торгівлі послугами



## Географічна концентрація

Світова торгівля послугами характеризується високим ступенем географічної концентрації. Розвинені країни Європи, Північної Америки та Азії контролюють понад 80% світового експорту послуг.

Основні тенденції:

- Домінування європейського регіону, особливо ЄС
- Швидке зростання частки азіатських країн, зокрема Китаю та Індії
- Стабільні позиції США як провідного експортера
- Низька частка країн Африки та Латинської Америки

# Динаміка розвитку світового ринку послуг

Світовий ринок послуг демонструє стійку тенденцію до зростання, випереджаючи темпи розвитку торгівлі товарами. За останні два десятиліття обсяг міжнародної торгівлі послугами збільшився більш ніж утричі.

## 7.9

трлн доларів

Загальний обсяг світового експорту послуг у 2023 році

## 5.2%

середньорічний приріст

Темп зростання торгівлі послугами за останні 10 років

## 24%

частка у світовій торгівлі

Послуги становлять майже чверть усього міжнародного товарообігу



# Провідні сектори ринку послуг

Структура світового ринку послуг відображає пріоритети сучасної економіки, де цифрові, фінансові та знання-інтенсивні послуги набувають все більшого значення.



## Ділові послуги

Найбільший та найдинамічніший сектор, що включає консалтинг, бухгалтерські, юридичні, маркетингові, рекрутингові послуги. Становить близько 30% світової торгівлі послугами.



## Транспортні послуги

Морський, авіаційний, залізничний та автомобільний транспорт. Забезпечує фізичне переміщення товарів та пасажирів. Приблизно 20% світової торгівлі послугами.



## Туризм та подорожі

Туристичні послуги, готельний бізнес, ресторанне обслуговування. До пандемії COVID-19 становив близько 25% експорту послуг, поступово відновлюється.



## Телекомунікації та ІТ

Найшвидше зростаючий сектор: хмарні обчислення, програмне забезпечення, цифровий контент, телекомунікаційні послуги. Частка постійно збільшується.

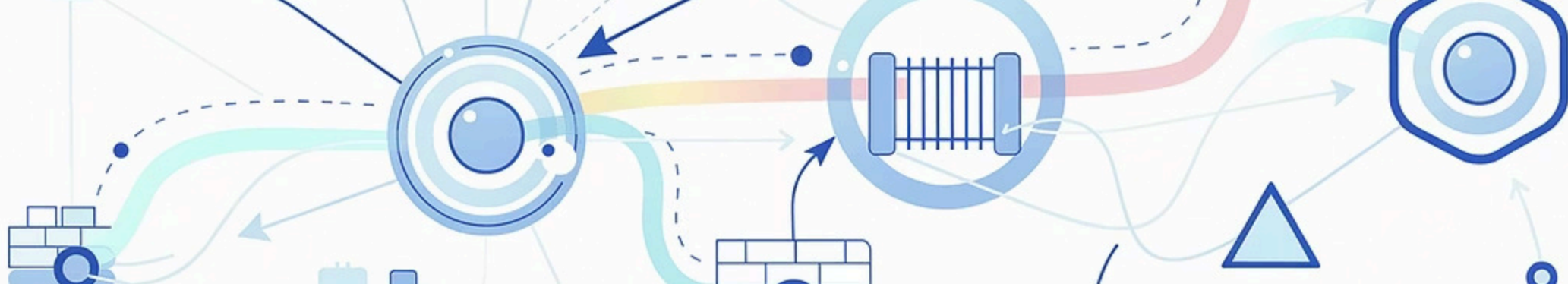
# Сучасні зрушення на ринку послуг



Еволюція моделей надання послуг

## Ключові тренди трансформації

- **Цифровізація** – перехід до онлайн-платформ та автоматизації процесів надання послуг
- **Персоналізація** – використання big data та AI для індивідуалізації послуг
- **Платформізація** – зростання ролі цифрових платформ як посередників між постачальниками та споживачами
- **Екологізація** – розвиток "зелених" послуг та сталих бізнес-практик
- **Глокалізація** – поєднання глобальної присутності з адаптацією до локальних потреб



ВИКЛИКИ

# Проблеми розвитку світового ринку послуг

1

## Регуляторна фрагментація

Відсутність єдиних міжнародних стандартів, множинність національних вимог та процедур ліцензування, що ускладнює транскордонну торгівлю

2

## Цифровий розрив

Нерівний доступ до цифрової інфраструктури та технологій між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються

3

## Протекціонізм

Зростання торговельних обмежень, локалізаційних вимог та субсидування національних постачальників послуг

4

## Кібербезпека

Загрози безпеці даних, кіберзлочинність та необхідність забезпечення захисту персональної інформації споживачів

# Україна на світовому ринку послуг: загальна характеристика

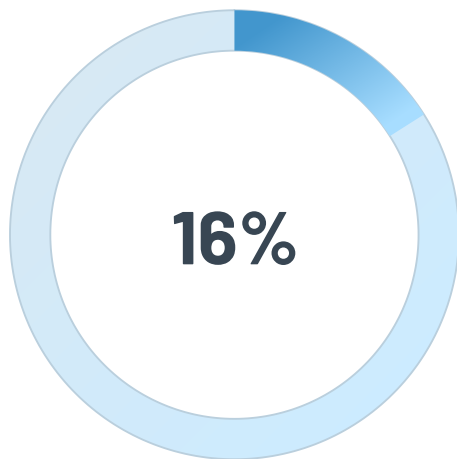
## Поточний стан

Україна займає скромне місце на світовому ринку послуг, проте має значний потенціал для розвитку у ключових секторах. Основні показники участі України у міжнародній торгівлі послугами демонструють як досягнення, так і невикористані можливості.

Загальний обсяг експорту послуг України становить приблизно 16-18 млрд доларів на рік (до повномасштабного вторгнення), що складає близько 0,3% світового експорту послуг.

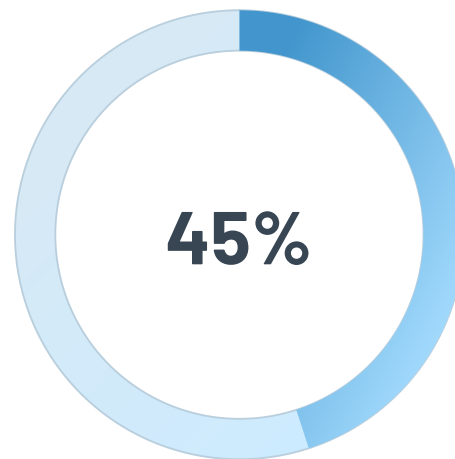
Основні фактори впливу:

- Високий рівень освіти та кваліфікації робочої сили
- Розвинута ІТ-індустрія та цифрові компетенції
- Обмежена інфраструктура та інвестиції
- Геополітичні ризики та безпекова ситуація



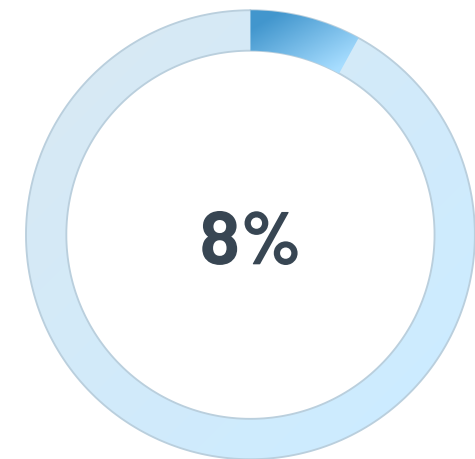
### ІТ-послуги

Частка у загальному експорті послуг



### Транспорт

Найбільший сектор експорту послуг  
України



### Ділові послуги

Швидкозростаючий сегмент

# Ключові сектори експорту послуг України

Експортний потенціал України у сфері послуг концентрується у кількох стратегічних напрямках, кожен з яких має свої особливості та перспективи розвитку.

## ІТ та програмне забезпечення

Найдинамічніший сектор з експортом понад 7 млрд доларів. Україна входить до топ-25 країн-експортерів ІТ-послуг. Аутсорсинг розробки ПЗ, веб-дизайн, мобільні додатки.

## Транспортні послуги

Традиційно найбільший сектор, особливо транзитні перевезення. Авіаційні, морські, залізничні та автомобільні перевезення. Вигідне географічне положення.

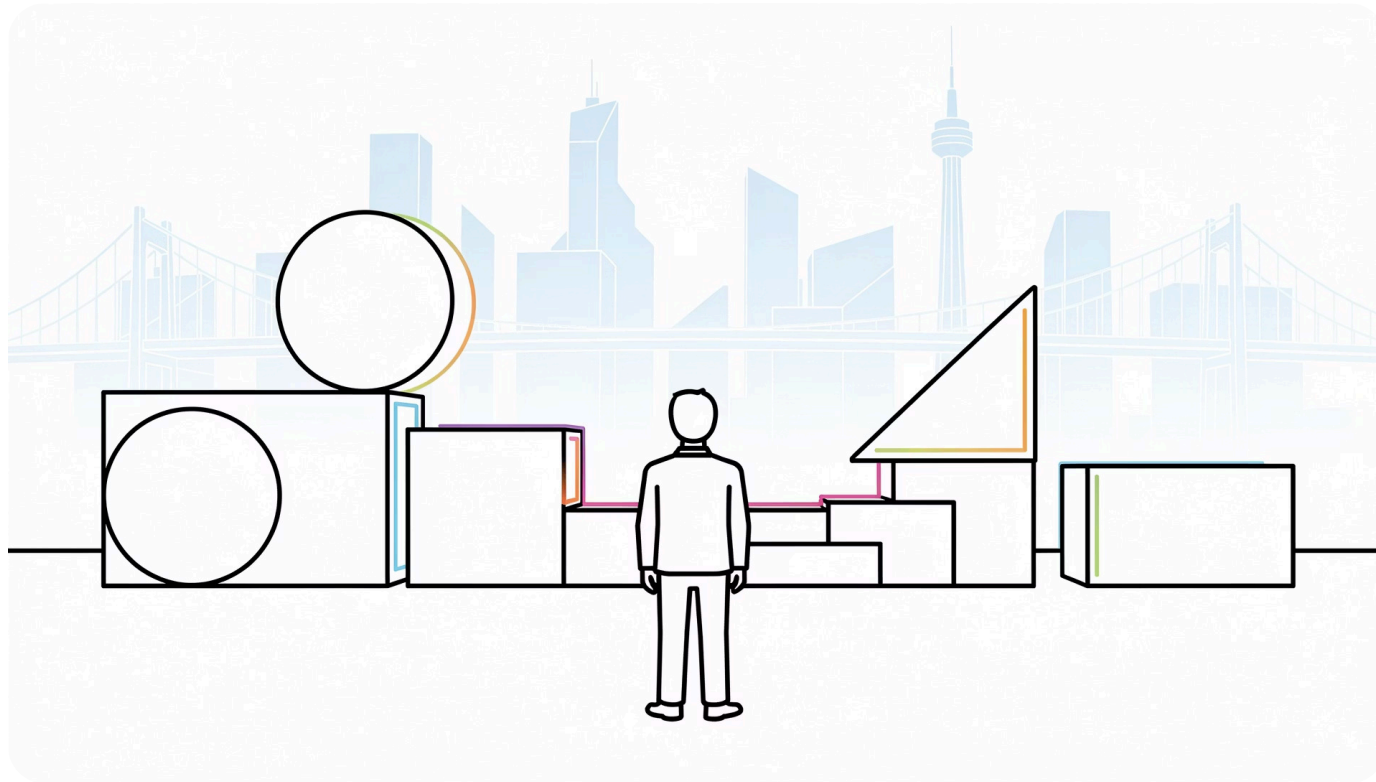
## Ділові послуги

Бухгалтерські, юридичні, консалтингові, маркетингові послуги. Центри shared services для міжнародних компаній. Зростаючий попит на українських спеціалістів.

## Освітні послуги

Навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах, мовні курси, онлайн-освітні платформи. Потенціал для розвитку експорту освіти.

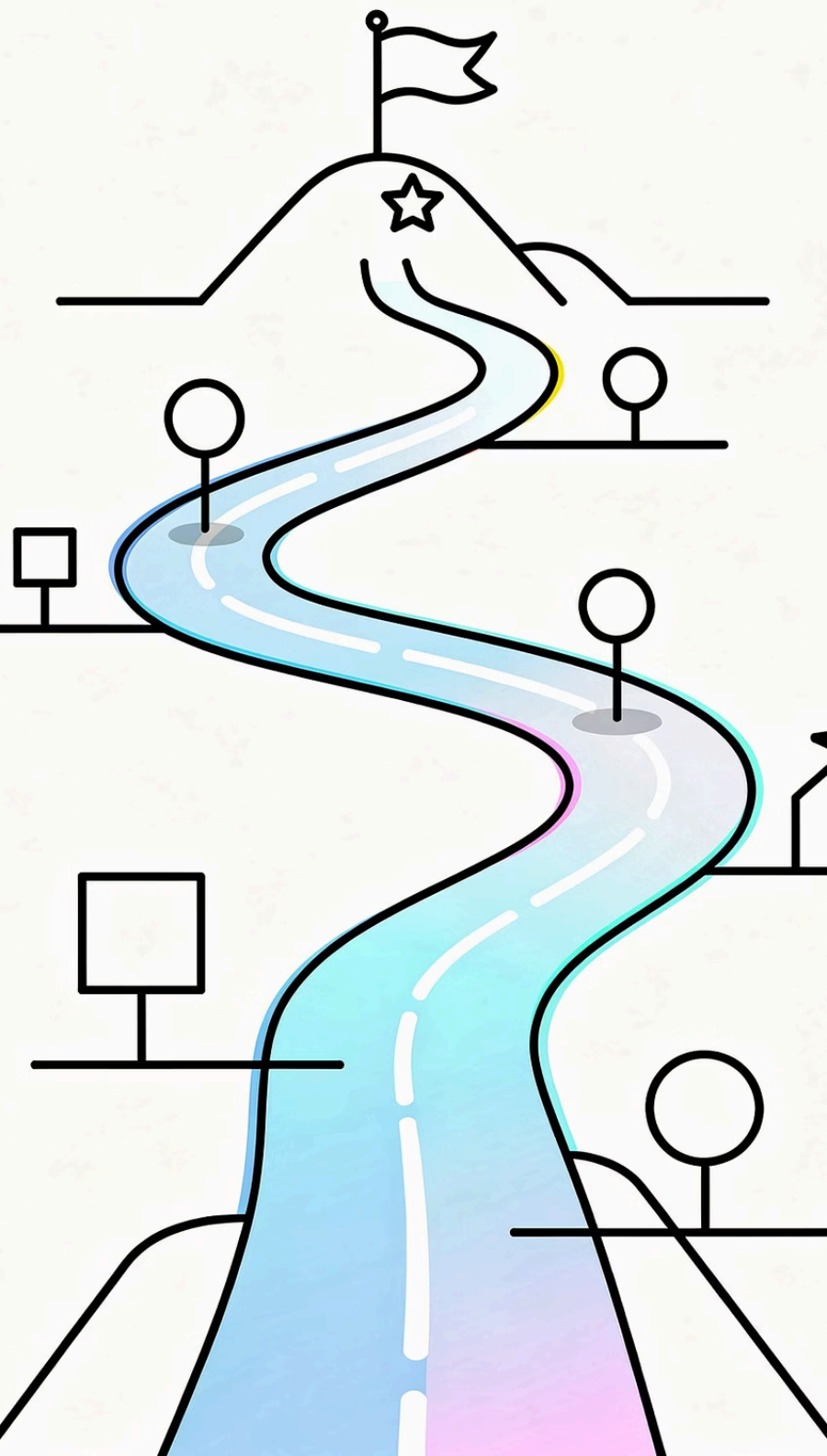
# Виклики та бар'єри для України



## Основні перешкоди

Розвиток експорту послуг України стримується комплексом внутрішніх та зовнішніх факторів:

1. **Військова агресія РФ** – руйнування інфраструктури, відтік населення, безпекові ризики для бізнесу
2. **Інфраструктурні обмеження** – недостатній розвиток транспортної та цифрової інфраструктури
3. **Регуляторні бар'єри** – складні процедури ліцензування, сертифікації та визнання кваліфікацій
4. **Обмежений доступ до фінансування** – брак інвестицій у розвиток сервісного сектору
5. **Низький рівень обізнаності** – недостатнє просування українських послуг на міжнародних ринках
6. **Відтік кваліфікованих кадрів** – еміграція талановитих спеціалістів за кордон



# Перспективи та можливості для України

Незважаючи на численні виклики, Україна має значні можливості для посилення своїх позицій на світовому ринку послуг. Післявоєнне відновлення може стати каталізатором модернізації сервісного сектору.



## Цифрова трансформація

Розвиток ІТ-індустрії, цифрових платформ та експорту високотехнологічних послуг як пріоритетний напрям



## Європейська інтеграція

Гармонізація стандартів з ЄС, доступ до єдиного ринку послуг, залучення інвестицій



## Інноваційні сервіси

Розвиток креативних індустрій, освітніх технологій, медичних та фінансових послуг



## Міжнародне позиціонування

Створення національного бренду, участь у глобальних ланцюгах створення вартості

# Підсумки: ринок транспортних послуг у глобальному контексті

## Стратегічне значення

Ринок послуг, зокрема транспортних, є критично важливим для розвитку світової економіки та задоволення потреб населення. Його частка постійно зростає у структурі ВВП та міжнародної торгівлі.

## Україна на шляху розвитку

Попри складну геополітичну ситуацію, Україна має значний потенціал для зміцнення позицій на світовому ринку послуг, особливо у IT-секторі, транспорті та ділових послугах. Європейська інтеграція відкриває нові горизонти.

## Трансформація та інновації

Цифровізація, глобалізація та НТР кардинально змінюють структуру та способи надання послуг, створюючи нові можливості та виклики для всіх учасників ринку.

## Необхідність реформ

Для реалізації потенціалу необхідні системні реформи: модернізація інфраструктури, гармонізація стандартів, розвиток людського капіталу та створення сприятливого бізнес-середовища.